

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. j. Quidditas iustitiæ propria.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

QUESTIO III.

De iustitia.

Aristoteles lib. 5. Ethic.

Iustissime patet iustitiæ tractatio, quia utilitas eius totam amplectitur vitam: unde illam eleganter Philo lib. de creatione Principis appellat expultricem caliginis, clarissimum vitæ lumen, & factitium solem. Explicat eam accuratè Philosophus lib. 5. Ethicorum, & quatuor de illa tradit; naturam & propriam definitionem, cap. 1. & 2. diuisionem & proprias species, cap. 3. & 4. obiectum, cap. 5. 6. 7. actus & proprietates, ad finem libri. Ego breuiter eodem ordine ista explico, subiungens vitia opposita, & annexas virtutes.

SECTIO I.

Quidditas iustitiæ propria.

Arist. 5. Ethic. cap. 1. & 2.

Iustitiæ definitio.

Iusti rectè potest iustitia sumpta vniuersim, in iustitiam legalem, & iustitiam strictè sumptam.

Dico primò, iustitiam vniuersim sumptam rectè à Philosopho definiri, *Est virtus quâ homines agunt & volunt iusta.*

Ratio est, quia tripliciter homo iustus dicitur. Primò, qui complexionem habet omnium virtutum; omnis enim virtus iustitia quædam est, quia iustum dicitur quod est æquale ac commensum regulæ, cui debet commensurari: nulla est virtus, quæ non sit adæquatio & conformitas cum recta ratione: igitur nulla est virtus, quæ non sit quædam iustitia: ergo complexio virtutum rectè appellatur iustitia; quod in Scripturis sacris, & apud SS. Patres frequentissimum est. *Iustitia est*, inquit Anselmus dialogo de veritate, cap. 13. *rectitudo voluntatis seruata propter seipsam.* Secundò iustus appellatur, qui legitime facit, seu qui latas in Republica leges obseruat, & illis cummensas actiones habet; conformitas enim illa cum legibus honesta est & laudabilis, appellaturque iustitia legalis, quam verè Philosophus appellat virtutem perfectissimam, & omnem virtutem; legum autem transgressionem esse omnem iniquitatem, quia nulla est virtus, quam leges non imperent. Est autem perfectissima virtus, quia perfectæ virtutis est vltus; cum non ad se solum, sed etiam ad alium sit. Optimus enim ille est, non qui ad seipsum, sed qui ad alium vitur virtute; hoc enim est opus difficile. Complures enim in propriis quidem vii virtute possunt, sed in iis quæ sunt ad alium, nequeunt. Vnde rectè aiebat Bias: *Magistratus virum ostendet.* Tertiò iustus appellatur, qui æquus est, seu qui non est plus auidus; non enim plus capit quàm docet, sed reddit cuique quod suum est; hæc enim propria est & stricta iustitia, quæ inclinatur vt velis & præstes ea, quæ alteri debes; & iuri eius ex æquo respondet.

Rectè igitur iustitia vniuersim sumpta describitur à Philosopho, quâ homines volunt & agunt iusta; iustitia enim est quâ vel habemus omnes virtutes, vel quâ leges obseruamus, vel quâ ius suum cuique reddimus. Sed hoc est velle & agere

A iusta, & commensa regulæ rectæ: ergo iustitia rectè definitur, quâ homines volunt & agunt iusta.

Dico secundò, iustitiam legalem rectè definiti ex mente Philosophi, virtutem specialem, quæ inclinatur ad obseruationem omnium legum, quatenus id conducit ad bonum commune Reipublicæ.

B Ratio est, quia ibi specialis est virtus, vbi datur propria honestas, quæ nulli alteri virtuti conuenit: iustitia legalis specialem respicit honestatem, quam alia nulla virtus respicit; honestum enim est & laudabile velle ac procurare bonum commune Reipublicæ, quod etiam priuatus quilibet tenetur præferre bono proprio; pars enim est propter totum, & bonum partis est propter bonum totius. Illud est motium formale propter quod iustitia legalis vult & procurat obseruari leges, tum à se, tum ab aliis: ergo iustitia legalis est virtus specialis. Cuius materiale obiectum est omnis virtus; quam leges præcipiunt; formale est commune bonum: proprius actus est procurare vt leges ferantur, vt incolumis stet Respublica. Vnde dixit Philosophus, iustitiam legalem non esse partem virtutis, sed vniuersam virtutem: & ex Theognide refert, quod in iustitia summam est omnis virtus; quia scilicet obiectum materiale iustitiæ huius est vniuersa virtus; sed speciale tamen est obiectum eius formale: vnde ait Philosophus, virtutem in genere, & virtutem legalem esse idem re, scilicet materialiter; sed differre τὸ εἶναι, id est essentia & ratione formali; quia motium habet speciale distinctum à motiuis omnium aliarum virtutum; debetum videlicet, quo partes qualibet Reipublicæ tenentur curare bonum illius totius, cuius sunt partes; quod est debitum maius debito pietatis, in quo ratione beneficii ortus obligamur parentibus & patriæ consulere; vnde iustitia legalis differt à vniuersa pietatis, & illa maior est ac perfectior.

C Dico tertiò, iustitiam strictè sumptam, prout est specialis virtus, rectè definiri, *Est constantis & perpetua voluntas irribuendi cuique suum ius.* Id est, virtus inclinans ad ponendum æquale cum eo quod strictè alteri debetur.

D Ratio est, quia ponere æqualitatem cum eo quod est strictè debitum alteri, specialem habet honestatem, quæ non conuenit vlli alteri virtuti; temperantia enim modum ponit passionibus appetitibus concupiscibilis; fortitudo temperat passionem irascibilis; iustitia regulat actiones, quibus ius alterius adæquatur. Vbi video explicari debere etiam. Primò, quid significet ius, siue strictum debitum: secundò quid significet adæquatio & æqualitas: tertiò quid sit illud alterum. Pendet enim ex his tribus tota quidditas propriæ iustitiæ, & eius distinctio ab omni alia virtute.

E Primò, ergo nomen iuris, licet diuersa significet, propriè tamen hic significat rationem propter quam aliquid alteri sic debetur, vt si non fiat, inferatur iniuria, id est contrahatur obligatio restituendi, aut satisfaciendi: soletque definiri, *Legitima potestas ad rem aliquam aut functionem: cuius potestatis violatio infert iniuriam*, quia creat obligationem ad satisfactionem aut restitutionem; hoc enim est ius, seu debitum strictum, cum quo iustitia perfecta omnimodam ponit æqualitatem. Aliæ videlicet plures virtutes respiciunt ius morale, quod qui violat, non propterea obligatur ad satisfaciendum aut restituendum: sola iustitia strictè sumpta respicit & adæquat ius illud, ex cuius violatione talis nascitur obligatio.

Secundò,

Secundò, iustitia perfectam cum stricto illo iure ponit æqualitatem; quia per actionem illam, quæ ponitur à iustitia, sic exhaustitur totum illud quod alteri debebatur, ut ille sine iniuria non possit aliquid ulterius exigere; non enim ad actionem iustitiæ sufficit, ut facias quantum potes, sed requiritur ut facias quantum exigere alter potest sine iniuria. Ideo religio erga Deum, pietas erga patriam & parentes, iustitia legalis erga totam communitatem deficiunt à vera ratione iustitiæ; quia non possunt omnino adæquare id quod debetur; Deus enim sine iniuria semper exigere posset plura & plura. Ius autem alterius adæquat iustitia stricta, neque potest ab ea exigi aliquid ulterius à creditore, alioqui non est vera iustitia.

Tertiò iustitia respicit alterum, idest personam quæ habeat ius distinctum à iure illius, qui debet; id est personam, quæ ita sit sui iuris, ut ille qui debet, non sit dominus totius iuris personæ, cui debet; hoc enim ad rationem iustitiæ requiritur, alioqui non respiciet ius strictum, quod si violatur, fiet iniuria; nemo enim facit iniuriam alteri utens iure suo. Sed neque adæquabit illud ius, alioqui aliquid sibi adderet & subtraheret.

Ex quibus colliges primò, totam definitionem & quidditatem iustitiæ; est enim virtus ponens perfectam æqualitatem cum eo iure alterius, quod violari non potest sine iniuria. Neque in ea definitione committitur circulus, quia iniuria quæ ponitur in definitione iustitiæ, non definitur per ipsam iustitiam, sed est actio, ex qua nascitur obligatio restituendi, aut satisfaciendi, ubi nullus committitur circulus.

Colliges secundò, nullam etiam esse posse iustitiam propriam Dei ad homines, aut hominis ad Deum, eiusdem ad se ipsum, filiorum in parentes ut tales, dominorum in mancipia, & mancipiorum in dominos: quia in his omnibus vel non est ius strictum, vel non est adæquabilitas iuris, vel non est alteritas iurium, ut secunda secundæ probavi latius. Hinc etiam fit, ut à perfecta ratione iustitiæ deficiant illæ virtutes, quæ appellantur partes potentiales iustitiæ, ut sunt amicitia, gratitudo, religio, & aliæ plures; nulla enim earum respicit ius illud strictum, proprium perfectæ iustitiæ.

Colliges tertiò, materiale obiectum iustitiæ omnino immediatum esse actionem quamlibet externam, quæ tribuitur alteri quod suum est, siue commutationes aut distributiones: quia circa huiusmodi actiones immediatè versatur actus elicitus iustitiæ, qui reddit cuique quod suum est: obiectum autem formale esse ipsam æqualitatem cum iure alterius, siue actionem propterea æqualem iuri stricto, quod alius habet. Iustum enim, & æquale idem sunt, quia utrumque significat id quod est medium inter excessum & defectum; unde dicitur iustitia in hoc differre ab aliis virtutibus moralibus, quod illæ respiciunt semper solum medium rationis, iustitia verò respicit etiam ipsum medium rei, quod apud omnes semper est idem; nam in iustitia nullum est medium rationis, quod non sit etiam medium rei.

Colliges quartò, quomodo definiatur iniustitia, quæ vocatur etiam iniuria; patet enim illam esse actum, quo ponitur inæqualitas cum stricto iure alterius; opponitur enim iustitiæ, quæ ponit æqualitatem cum stricto iure alterius. Unde concluditur veritas receptissimi axiomatis, quod

R. P. de Rhodis curs. Philosoph.

A iniuria propriè dicta fieri non potest volenti & consentienti, ut latè probat Philosophus cap. 9. quia iniuria est violatio iuris; sed ius illius qui vult & consentit, nunquam violari potest. Ius enim est facultas disponendi de re aliqua pro ut vult: qui autem facit quod alter vult, non violat facultatem disponendi de re illa pro ut vult; alioqui faceret id quod alter vult, & id quod non vult: ergo qui facit id quod alter vult, non violat eius ius, neque illi facit iniuriam propriè dictam. Scio multa & difficilia opponi; sed eorum solutio pender à definitione iniuriæ propriè dictæ.

SECTIO II.

Divisio iustitiæ in proprias species.

Aristot. cap. 3. & 4.

Constat ex iis quæ dixit Philosophus cap. 1. & 2. iustitiam sumptam uniuersim diuidi in iustitiam legalem, & iustitiam strictè ac propriè dictam: sub finem autem capitis secundi diuidit iustitiam strictè sumptam in duas species, commutatiuam & distributiua; quæ diuisio, iuxta Philosophi mentem ut intelligatur, ex cap. 3. & 4. Primò explicandum est, quid illæ significant: deinde videndum, an illæ sint species huius virtutis essentialiter distinctæ; denique, utrum aliqua etiam alia virtus propriam rationem habeat iustitiæ.

Dico primò, iustitiam commutatiuam illam esse, quæ versatur in commutationibus & commerciis hominum, ponendo in illis æqualitatem arithmetica: iustitiam distributiua esse illam, quæ versatur in partitione bonorum communitatis, ponendo in illis æqualitatem geometricam.

Rationem habet Philosophus explicans geminam illam æqualitatem: alia enim est arithmetica, seu æqualitas quantitatum; alia est geometrica, seu æqualitas proportionum. Arithmetica est æqualitas rei ad rem: debes decem, & totidem restituis, ponis æqualitatem arithmetica. Geometrica est similitudo proportionis cum proportionem. Petrus v. g. dignitatem habet duplò maiorem quam Paulus; si detur Petro triplò maior portio bonorum communium quam Paulo, ponitur æqualitas geometrica.

Proportio ergo est similitudo cum aliqua dissimilitudine; proportionalitas appellatur similitudo proportionum: cum autem similitudo sit inter plura, omnis proportionalitas includere necessariò debet quatuor terminos. Et hoc contingit vel realiter, & est proportionalitas disiuncta, in qua vnus terminus non repetitur, ut cum dico, Sicut se habet binarius ad quaternarium, ita se habet ternarius ad senarium. Vel virtualiter, & est proportionalitas coniuncta, in qua vnus terminus repetitur, ut cum dico, Sicut se habet binarius ad quaternarium, ita se habet quaternarius ad octonarium.

Rursus autem proportionalitas, vel spectat æqualitatem proportionum inter numeros secundum se spectatos, & est æqualitas geometrica, in eadem est proportio minoris extremi ad medium, quæ medijs ad maius extremum, ut in exemplis quæ attuli; Sicut se habet binarius ad quaternarium, sic se habet ternarius ad senarium: ubi comparantur inter se numeri sumpti secundum se. Proportionalitas autem arithmetica similitudo est proportionum inter numeros

DDd 3

spectatos

Iustitiæ
vniuersim
sumptæ
diuisio.

Iustitiæ
commuta-
tiua.

Proportio
& propor-
tionalitas.